

**Győri Egyházmegyei Gyűjteményi Központ**  
**Egyházmegyei Levéltár**

**Püspöki Levéltár**

**Egyházmegyei Hatóság iratai**  
**Miscellanea**

**Évkör:** 1692–1856.

**Terjedelem:** 8,00 ifm.

Az iratanyag jelenleg rendezés alatt áll, ezért korlátozottan kutatható.

\*\*\*

*Részlet Buzás József segédletéből:*

**1.) A sorozat tárgya**

Címének megfelelő vegyes iratanyag, mely egységesen nem jellemezhető. Mint általában a levéltárakban azonos rendeltetésű gyűjteményeknél szokásos, olyan iratoknak a helye volna, amelyek a már felállított kategóriáknak tárgyak szerint nem feleltek meg, vagy bármi más okból kifolyóan az irattár rendszerébe nem voltak beilleszthetők. Ebben a gyűjteményben azonban az anyag igen jelentős része az 1856 előtti egyházkormányzati kategóriákba minden további nélkül elhelyezhető lett volna, és a további rendezés során azokba el is helyezendő, másik része pedig új kategória vagy kategóriák felállításával, a tömegből kiemelve a kutatás számára is értékesíthető alapot kapott volna.

A mondottak illusztrálására a következő tárgyú iratok:

1.) Az első csoporthoz tartozók: A szeminárium prefektusát illető utasítások. 393/1716. VI. Károly edictuma a lelkészeknek nyújtandó subsidium ügyében. Arm. 1. Lad. M. Nr. 700-701. mellette az ország plébániáinak, egyházi szervezeteinek és szerzetházainak jegyzéke. XIV. Benedek leirata a házasság szentsége tárgyában. Plébániák vagyoni ügyei, templomépítés. Kegyúri ügyek. Plébánosok prezentálása. Házassági akadályok alóli felmentések. Testamentumok. Áttérésekről jelentések. Szentszéki iratok. A káptalan ügyiratai stb.

2./ A második csoportba tartoznak az értékes egyháztörténeti és köztörténeti vonatkozású iratok: Jelentések az uralkodók, prímások, püspökök és világi főméltóságok haláláról, az újak hivatalba lépéséről. Vizsgálati jegyzőkönyv a kormánymegyei nemesi porció beszédese alkalmával elkövetett katonai atrocitások dolgában. 381/1692. A soproni protestánsok és katolikusok kölcsönös sérelmeire vonatkozó nagyobb iratcsomó. Arm. 1. Lad. O. Nr. 31/1712. A magyar udvari kancellária felterjesztése a királyhoz a katolikusok ügyében. Arm. 1. Lad. O. Nr. 45/1719. A főpapságra kirovandó várerődítési segély ügyében keletkezett irományok, 1725. sz. n. A győrujvárosi skizmatikusok, görögök, rácok és papjaik temetési ügyében keletkezett vizsgálati iratok. 1725. A nemesi felkeléshez a plébánosok hozzájárulása. Arm. 1. Lad. M. Nr. 769/1741. Gránya András insurgens zászlótartó jelentése egy oroszországi csatáról. 1745. ápr. 4. sz. n. Kőszegi katolikusok azon vád ellen, hogy az 1733. évi decretale juramenti a tanács nem felelt meg. Arm. 1.

Lad. N. Nr. 144/1745. Iratok a folyó háborúban a plébánosokat illető terhekről. Arm. 1. Lad. N. Nr. 68/1761. Információk községek benépesítéséről. /Inpopulatio/ Arm. 1. Lad. M. Nr. 1077/1762. A hercegprímás leirata a pestis elleni védekezésről. Arm. 1. Lad. N. Nr. 1078/1762. Az asylum jogra és azok igénybe vevőire vonatkozó nagyobb iratcsomó. Arm. 1. Lad. Q. Nr. 20. Reformátusok és evangélikusok felségfolyamodványa II. József császárhoz, melyet 1781. ápr. 29-én személyes audiencián adtak át. 103/1781. Okiratos bizonyítékai annak, hogy a győregyházmegyei püspök örökös főispánja a vármegyének. /7. fasc./ A plébániák szabályozására vonatkozó iratok. II. József házassági patensének kihirdetéséről intézkedések. /7. fasc./ Az egyházi udvari bizottság előterjesztése az uralkodóhoz az üresedésben lévő magyarországi püspöki székek betöltésére. II. József sajátkezű írásával történt döntése a püspökök személyét illetően. Eredeti irat, itteni iktatás nélkül. /7. fasc./ Győrmegye alispánjának átírata az árvíz sújtotta és éhező lakosság támogatása ügyében. 1787. sz. n. 7. fasc. A Commissio Ecclesiastica tárgyaitól. Sz.N. másolat. 7. fasc. II. József házassági patensének egyes pontjait megváltoztatja 1786. március 6-i rendeletével. /7. fasc./ Szimultán istentisztelet bevezetése. /7. fasc./ A soproni alispán kéri azokat az iratokat a püspöki levéltárból, amelyek az Ausztria felé eső határ rendezéséről szólnak és az egyházmegye több plébániáját érintik. Ezzel kapcsolatban több irat. /9. fasc./ A Köpcsényen tartózkodó Polygnas herceg eddigi papja helyett másikat kér a püspöktől. 1079/1794, és több irat a Franciaországból emigrált polgári személyekkel kapcsolatban. A komáromi főispán levele a püspökhöz aziránt, hogy az egyházmegye lelkeszsége buzdítsa a lakosságot minél nagyobb számban való jelentkezésre a hadseregbe a király, a haza és saját jövőjük érdekében. 1795. jan. 4. I. Ferenc proklamációja a nemesi felkelés kiállításáról, önkéntes jelentkezésről és a hadsereg ellátásáról az ország lakosságához. Ezzel kapcsolatban Nádasdy Mihály gróf kéri a püspököt, hogy a papok is buzdítsák a népet. 378/1809. Károly Ambrus hercegprímás felhívása az arany- és ezüstpénznek ajándékkép, vagy kölcsönként való beszolgáltatására. A püspök válaszában legjobb akaratának ad kifejezést, de részletesen leírja a győri ostrom alkalmával a franciák által a püspökvárban, a másik rezidenciában, Révfaluban és más püspöki birtokokon okozott károkat. 434/1809. Káptalani tagoknak Fogarassy Mihály c. püspök lakásán 1846. Szt. András hava 13-án tartott tanácskozmány jegyzőkönyve abban a tárgyban, hogy a konzervatív párt nov. 12-i tanácskozmánya a káptalanok, apátok és prépostok országgyűlési szavazatának visszaállítását nem vette programjába. 1847. febr. 13. és 1847. jún. 15. Az esztergomi főkáptalan átírata a fennálló viszonyok közt a katolikus egyház érdekében teendőkről. 541/1848. A győri káptalan felterjesztése a királyhoz és a nádorhoz aziránt, hogy különös tekintettel az események által súlyos helyzetbe került katolikus egyház megerősítése céljából az üresedésben levő hercegprímási és püspöki székekre, köztük a győrire is, a kor megkívánta szellemű férfiakat nevezze ki. 608, 609/1848. V.K.M. felhívására a püspöki helynök közli nézeteit az összes vallásügyi kérdésekben, és pedig hivatkozva a protestánsoknak a katolikusokénál könnyebb helyzetére kijelenti, hogy XVI. Gergely 1840. évi brevéjében lefektetett engedélyeken túl nem mehet a gyermekek vallásos neveltetése, a vegyes házasságok milyen lelkes előtti megkötése, a vegyesvallású házasságok válópereinek a katolikus szentszéki bírósághoz tartozása, a tanulóknak másvallású iskolában járása, az egyháziak hitelhagyása, a pápával való akadálytalan közlekedés, az egyház függetlensége, saját iskola és nevelőintézetek tartása és felügyelete, a katolikus alapítványok kezelése, a nem katolikus papok és tanítók katolikusok általi fizetése, az egyházi javak, birtokok, alapítványok az alapítók szándékától eltérő kezelése tárgyában. 634/1848. Átirat Scitovszky pécsi püspökhöz a papság nemzetőri szolgálata tárgyában. 655/1848. Fogarassy püspök átírata a „jó és olcsó könyvkiadó társulat” és néplapja propagálására. 722/1848. A káptalani helynök üdvözlő Hám Jánost hercegprímássá történt kinevezése alkalmából, egyúttal orvoslást kér néhány konkrét esetben, melyek a katolikusok sérelmére történtek az egyházmegyében. 810/1848. A káptalani helynök a primáshoz intézett feliratában megvédi a győregyházmegyei papságot az ellene emelt türelmetlenségi és izgatási váddal szemben, mely a katolikus alapítványoknak katolikus kézben való tartásával kapcsolatos akciója nyomán keletkezett, főként a győri polgármester és több hírlap részéről. 820/1848. Scitovszky pécsi püspök megküldi azoknak a tárgyaknak a sorozatát, melyek az egyházmegyei gyűléseken, majd a szeptember végére Esztergomba tervezett nemzeti zsinaton

megtárgyalandók lesznek. 1848. sz.n. (18. fasc.) Pápai leirat Dresmitzer József káptalani helynökké választásának helybenhagyásáról. 1848. sz.n. (18. fasc.) Lukács Sándor kormánybiztos elrendeli a magyar ispita templomának és a karmelita templomnak kiürítését, mert a katonaság elhelyezése céljából igénybe veszi. 1848. sz. n. /18. fasc./ Horváth Mihály választott csanádi püspök Pestre értekezletre hívja a káptalani helynököt és káptalanját, hogy úrbériségi kármentesítéssel kapcsolatban értekezzenek, miután az a törekvés áll fenn, hogy abból az egyházat kihagyják. 1848. sz. n. (18. fasc.) Kérdés az apostoli nunciushoz, hogy a fennálló viszonyok között a püspöki helynök adhat-e sürgős esetekben felmentéseket, amelyeket egyébként a Dataria Romana szokott adni, vagy talán a nuncius van erre felhatalmazva? 81/1849. A helynök Kempennél közbelép az osztrákok által régen letartóztatott Tót István győri káplán ügyének gyorsabb elbírálása érdekében. 168, 625/1849. A helynök közbelép Bursch altárbornagynál az ugyancsak letartóztatott Zeschmann Márton frankói plébános érdekében. 225, 243, 303, 621/1849. Zichy Bódog gróf királyi biztos nem teljesítheti azt a kérést, hogy a kiürített szemináriumi épület rendeltetésének visszaadathassék. 208, 312, 664/1849. Hadügyminiszterileg elrendelt ünnepélyes hálaadó istentisztelet a győri székesegyházban a császár által adományozott alkotmány alkalmából. 260/1849. Hám primás imákat rendel el a fenyegetett helyzetben levő pápa érdekében. 284/1849. Szögyény bejelenti a „Magyarországi Kir. Ideig. Polgári Közigazgatás” bevezetését. 1849. márc. 26. 382/1849. A győrmegyei teljhatalmú kormánybiztosság rendeletei az osztrák császári felségjelvények eltávolításáról és a magyar felségjelvényekkel való helyettesítéséről, valamint a magyar függetlenségi nyilatkozat kihirdetéséről. 418/1849. A győri káptalan Rohonczy Ignác császári kir. kerületi főbiztos felszólítására jelenti, hogy a függetlenségi nyilatkozatra csupán Gyapay Dénes kormánybiztos legszigorúbb rendelete folytán tették le a hitet. 460/1849. A „magyarországi császári biztos polgári ügyekben” elrendeli a szabadságharcban kompromittált Dresmitzer József püspöki helynöknek az ellene a hadsereg főparancsnoksága által elrendelt vizsgálat megindításáig hivatalától való felmentését. 630/1849. Scitovszky primás felhívja a káptalant, hogy a maga és az egyházmegye papsága nevében írásbeli hűségnyilatkozatot tegyen az uralkodó iránt. 688/1849. Rohonczy felszólítása a helynökhöz, hogy az önkéntes újoncoszás iránti rendeletet papjai által hirdettesse ki és a népet a jó útra vezettesse. 696/1849. A helynök közli a győri polgármesterrel azoknak a katolikus papoknak a neveit, akik a forradalmi kormány alatt fogságot vagy meghurcoltatást szenvedtek. 1101/1849. Ugyanerről jelentés Cziráky kerületi főispánhoz. 1116/1849. Hám primás közli Windischgrätz rendeleteit a papság közreműködéséről a közrend helyreállításában és megküldi a császári manifesztumokat és proklamációkat kihirdetés végett. 1849. sz. n. Somorjai János téri plébános emlékirata az 1849-i eseményekről. sz. n. A győri polgármester értesíti a püspököt a birodalmi alkotmány kihirdetésének napjáról és hálaadó istentiszteletet rendel el. 1849. sz. n.

## 2.) Sorozat leírása

A sorozathoz az újonnan készült csomómutatón kívül más, a kategóriához tartozó önálló segédkönyv nincs. Az iratokon különböző signaturák láthatók keletkezésük vagy rendezésük ideje szerint. Így látható a többi között egy legrégebb levéltári jelzet az első fasciculusokban, mely az elhelyezés, az iktatókönyv és a dátum adataiból van összerakva, pl.: Arm. 1. Lad. T. Nr. Registr. de anno 1754. A 7. fasciculustól kezdődően vörös tintával írt signaturát is találunk, mint egy rendezési kísérlet nyomát az 1772–1797 közötti időből. (Lásd a vegyes egyházkormányzati iratoknál az „Acta dioecessana specialia” c. segédkönyv leírását.) 1838 szeptemberétől kezdve az iratok a „Protocollum exhibitorum et actorum officii dioecessana Jaurinensis” c. iktatókönyvek folyószámaikat viselik levéltári signaturaként. Az egyes fasciculusok végén, de közben is gyakoriak a szám nélküli iratok. Az iratok a sorszámokkal jelzett fasciculusokban időrendben, illetve 1838 óta az iktatószámok sorrendjében vannak elhelyezve.

### 3.) Irattári rendszer

Mesterséges, időrendben rendezett. A rendszer alapjául az 1839-ben végrehajtott rendezés szolgál. Az akkori anyagot az újabban keletkezett iratokkal gyarapították. A sorozat 27 fasciculusból és a csomómutatóból áll.

### 4.) A kutathatóság

Használható segédkönyv híján csak átforgatással kutatható, kivéve azokat a részeket, melyeknek az iktatószámai az „Acta dioecisana specialia” és 1838 szeptemberétől a „Protocollum exhibitorum et actorum officii dioecesis Jaurinensis” iktatókönyveiből megállapítható.

### 5.) Megjegyzés

A sorozat a további rendezés során felbontandó. A régi egyházkormányzati levéltár helyreállítása esetén az iratok a megállapítandó eredeti helyükre visszahelyezendő, a jelenlegi rendszer fenntartása esetén a meglévő kategóriákba beoszthatók, oda elhelyezendő, a többi pedig akár Miscellanea címen megtartható, akár új kategóriák készíthetők. Mindkét esetben azonban tekintettel a benne fekvő értékes anyagra, arról részletes jegyzék készítendő.

A 6./ megjegyzés rovatban szereplő rendezés próbaképpen megtörtént. A Miscellanea sorozatban szereplő 1838-cal kezdődő anyag a protocollumok felhasználásával keletkezési sorrendben a 14. tételszám alatt szereplő vegyes egyházkormányzati iratok közé került. A meglévő iratokat a protocollumokban +! jellel láttuk el.

Az eddig 27 fasc. anyag 23 fasc.-ban nyert elhelyezést a „Dispensationes” feliratú 33-51 számú dobozokban.

Elhelyezési rendjük a következő:

|       |    |           |   |       |    |           |
|-------|----|-----------|---|-------|----|-----------|
| Fasc. | 33 | 1611–1740 |   | Fasc. | 43 | 1807      |
|       | 34 | 1741–1755 | * |       | 44 | 1808–1810 |
|       | 35 | 1756–1765 |   |       | 45 | 1811–1813 |
|       | 36 | 1765–1775 |   |       | 46 | 1814–1818 |
|       | 37 | 1776–1785 |   |       | 47 | 1819–1821 |
|       | 38 | 1786–1788 |   |       | 48 | 1822–1826 |
|       | 39 | 1789–1792 |   |       | 49 | 1827–1831 |
|       | 40 | 1793–1796 |   |       | 50 | 1832–1835 |
|       | 41 | 1797–1801 |   |       | 51 | 1836–1837 |
|       | 42 | 1802–1806 |   |       |    |           |